

Journal of Research in Educational Systems

Volume 17, Issue 62, 2023
Pp. 34-49

Print ISSN: 2383-1324
Online ISSN: 2783-2341

Homepage: www.jiera.ir

Article Info:

Article Type:
Research Article

Article history:
Received August 29, 2023
Received in revised form
November 12, 2023
Accepted November 18,
2023
Published Online
November 22, 2023

Keywords:
Students,
Elementary schools,
Teachers,
Social characteristic

Analyzing the Social Characteristics of Elementary School Students from the Perspective of Teachers

Samane Yegane¹ | Mahboobeh Arefi²

1. *Corresponding Author*, Ph.D. Student in Educational management, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. E-mail: samaneyegane0@gmail.com
2. Associate Professor, Department of Educational Science & Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. E-mail: arefi6@gmail.com

ABSTRACT

Objective: Paying attention to the social characteristics of students in the list of educational goals of the elementary school has always been taken into consideration during lesson design and planning, because the primary period, as a vital period, has a significant impact on the formal and implicit education of the social dimension of students in a cross-sectional and forward-looking manner. This study was conducted with the aim of analyzing the social characteristics of elementary school students from the perspective of teachers.

Methods: The current research was conducted with qualitative methodological approach and qualitative content analysis research method, the data collection tool was a semi-structured in-depth interview. The participants of the research were selected in a targeted way in the academic year of 2022-2023 from among the primary school teachers of different cities in Iran, and data saturation was achieved with the number of 14 teachers. The qualitative content analysis of the data was done with the help of software.

Results: The findings indicate the most important social characteristics of primary school students in six core codes and seventeen open codes, including the concept of others, understanding differences, responsibility, rights and duties, interactive skill and performance avoidance. The results show a decrease in the characteristics of responsibility, awareness of students' rights and interactive skills, and an increase in the characteristics of students' understanding of the concept of others, differences and performance aversion compared to the past.

Conclusion: The findings of the present research confirmed the attention to the dimensions of responsibility, rights and duties, interactive skills and performance aversion in the development of students' social characteristics. The changes created in different dimensions of students' social characteristics should change and modify curriculum elements including teaching method and grouping of students and as a result, reform the curriculum implemented by primary school teachers.

Cite this article: Yegane, S., & Arefi, M. (2023). Analyzing the Social Characteristics of Elementary School Students from the Perspective of Teachers. *Journal of Research in Educational Systems*, 17(62), 34-49.

<https://doi.org/10.22034/JIERA.2023.413601.3038>

© The Author(s) **Publisher:** Iranian Educational Research Association

DOI: <https://doi.org/10.22034/JIERA.2023.413601.3038>

پژوهش در

نظام‌های آموزشی

دوره ۱۷، شماره ۶۲، ۱۴۰۲
ص ۳۴-۴۹

شاپا (چاپی): ۱۳۲۴-۲۳۸۳

شاپا (الکترونیکی): ۲۳۴۱-۲۷۸۳

Homepage: www.jiera.ir

درباره مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۰۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۸/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۲۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۸/۳۰

واژه‌های کلیدی:

دانش‌آموزان،

معلمان،

دوره ابتدایی،

ویژگی اجتماعی

واکاوی ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی از منظر معلمان

سمانه یگانه^۱ | محبوبه عارفی^۲

۱. نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. رایانامه:

samaneyegane0@gmail.com

۲. دانشیار گروه علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران. رایانامه: arefi6@gmail.com

چکیده

هدف: توجه به ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان در فهرست اهداف آموزشی دوره ابتدایی همواره در طول طراحی و برنامه‌ریزی درسی مدنظر بوده است؛ زیرا دوره ابتدایی به‌عنوان دوره‌ای حیاتی تأثیر بسزایی در آموزش رسمی و ضمنی بعد اجتماعی دانش‌آموزان به‌صورت مقطعی و آینده‌نگر دارد. این مطالعه با هدف واکاوی ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان دوره ابتدایی از منظر معلمان انجام شد. **روش:** پژوهش حاضر با رویکرد روش‌شناختی کیفی و روش پژوهش تحلیل محتوای کیفی انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه عمیق نیمه‌ساختارمند بود. مشارکت‌کنندگان پژوهش در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ به روش هدفمند از میان معلمان دوره ابتدایی شهرهای مختلف کشور ایران انتخاب شدند و با تعداد ۱۴ معلم اشباع اطلاعات حاصل شد. تجزیه و تحلیل محتوای کیفی داده‌ها به کمک نرم‌افزار انجام شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشانگر مهم‌ترین ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی در شش کد محوری و هفده کد باز و شامل مفهوم دیگران، درک تفاوت‌ها، مسئولیت‌پذیری، حقوق و وظایف، مهارت تعاملی و عملکردگریزی بود. نتایج نشان‌دهنده کاهش ویژگی‌های مسئولیت‌پذیری، آگاهی از حقوق و مهارت تعاملی دانش‌آموزان و افزایش ویژگی‌های درک دانش‌آموزان از مفهوم دیگران، تفاوت‌ها و عملکردگریزی در مقایسه با گذشته است.

نتیجه‌گیری: یافته‌های پژوهش حاضر توجه به ابعاد مسئولیت‌پذیری، حقوق و وظایف، مهارت تعاملی و عملکردگریزی را در پرورش ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان تأیید کرد. تغییرات ایجادشده در ابعاد مختلف ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان باید سبب تغییر و اصلاح عناصر برنامه درسی از جمله روش تدریس و گروه‌بندی دانش‌آموزان و در نتیجه اصلاح برنامه درسی اجراشده معلمان دوره ابتدایی شود.

استناد به این مقاله: یگانه، سمانه، و عارفی، محبوبه. (۱۴۰۲). ب واکاوی ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی از منظر معلمان.

پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۷(۶۲)، ۳۴-۴۹.

<https://doi.org/10.22034/JIERA.2023.413601.3038>

ناشر: انجمن پژوهش‌های آموزشی ایران

© نویسندگان

مقدمه

از جمله پیشرفت‌های تکنولوژیکی، جهانی شدن و ایدئولوژی چندفرهنگی تأثیر قابل توجهی بر اهداف اجتماعی سیستم‌های آموزشی داشته‌اند، ساختار چندوجهی ویژگی اجتماعی وابسته به فرهنگ است بنابراین به سختی می‌توان آن را به یک تعریف پذیرفته شده عمومی محدود کرد، اما از میان ابعاد مختلف ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی پژوهش‌های اخیر بر مسئولیت‌پذیری، همدلی، مفهوم دیگران، حقوق بشر، مهارت چندفرهنگی و شهروند جهانی تمرکز کرده‌اند. مسئولیت‌پذیری ویژگی زمینه‌ساز موفقیت افراد و تعیین‌کننده رفتارهای اجتماعی، است (زارع و همکاران، ۱۴۰۱)، افراد مسئولیت‌پذیر سازگاری اجتماعی بالا و روابط اجتماعی مطلوب دارند (زارع و همکاران، ۱۴۰۰). رفتار مسئولانه در روابط بین‌فردی سبب انعطاف‌پذیری و سازگاری اجتماعی و رفتار غیرمسئولانه باعث خودخواهی و اغتشاش در موقعیت‌های اجتماعی می‌شود. از انواع مسئولیت‌پذیری و عامل اساسی رشد اجتماعی مورد توجه مدارس، مسئولیت‌پذیری تحصیلی^۲ است که دستاوردهایی از جمله کاهش فرسودگی تحصیلی و اضطراب، افزایش علاقه‌مندی به مدرسه، بهبود یادگیری خودتنظیم و افزایش میزان همدلی و اشتیاق تحصیلی دارد (کهزادی و همکاران، ۱۳۹۹).

بعد دیگری از ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان دوره ابتدایی، همدلی است که به دو نوع همدلی گرم و سرد تقسیم می‌شود؛ همدلی سرد به معنای قابلیت درک حالات هیجانی دیگران و همدلی گرم به معنای توانایی شریک شدن در هیجانات دیگران است؛ درحالی‌که بین همدلی سرد و کفایت اجتماعی رابطه منفی و بین همدلی سرد با پرخاشگری و انزواطلبی رابطه مثبت وجود دارد، همدلی گرم موجب کاهش رفتار ضداجتماعی و افزایش رفتار جامعه‌پسند می‌گردد (عارفی و لطیفیان، ۱۳۹۰).

گسترش مفهوم دیگران^۳ توسط متخصصین معاصر برنامه درسی از جمله موریس^۴ مورد توجه است و با رویکردهای اکولوژیک آموزشی تلاش‌هایی برای خارج کردن این مفهوم از انحصار انسان صورت گرفته است (فتحی و اجارگاه و همکاران، ۱۴۰۰). آموزش ابتدایی مقالات محدودی در این زمینه دارد، اما فقط انسان‌ها از حقوق مختلف برخوردار نیستند،

رسالت و مأموریت آموزش و پرورش جهت‌دهی به رشد همه‌جانبه دانش‌آموزان است. اهداف دوره ابتدایی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش که معلمان، مدیران، برنامه‌ریزان موظف هستند در برنامه‌ریزی امور و سازمان‌دهی فعالیت‌ها به‌گونه‌ای اقدام نمایند تا پایان دوره تحصیلی دستیابی دانش‌آموزان به آن‌ها میسر باشد، به شرح ذیل است: اعتقادی، اخلاقی، علمی آموزشی، فرهنگی هنری، اجتماعی، زیستی، سیاسی و اقتصادی؛ بنابراین پرورش و توجه به ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان در فهرست اهداف آموزشی دوره ابتدایی در طول طراحی و برنامه‌ریزی درسی گنجانده شده است. درحالی‌که برخی قوانین (NCLB, 2001) آموزش و پرورش را به شدت بر روی مسائل مربوط به علمی آموزشی و شناختی متمرکز کرده است؛ علاقه‌فزاینده‌ای به مهارت‌های غیرشناختی، پرورش و توجه به ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان دبستانی وجود دارد؛ والدین، معلمان و شهروندان رفتار اجتماعی دانش‌آموزان را اگرچه بیشتر، حداقل به اندازه نمرات آزمون‌ها مهم می‌دانند (Murray & Greenberg, 2006)، زیرا دوره ابتدایی تأثیر بسزایی در آموزش رسمی و ضمنی بعد اجتماعی دانش‌آموزان به صورت مقطعی و آینده‌نگر دارد و کودکی دوره‌ای حیاتی برای پرورش ویژگی‌های اجتماعی و مداخله به روشی پیشگیرانه برای تسهیل رشد اجتماعی سالم در نوجوانی و جوانی به جای اصلاح مهارت‌های اجتماعی در دبیرستان است (Idsoe, 2016؛ شمس‌اسفندآباد و روحانی، ۱۳۹۶). نارسایی ویژگی‌های اجتماعی دانش‌آموزان پیامدهای منفی متعددی از جمله افزایش مسائل روانی‌ذهنی (شمس‌اسفندآباد و روحانی، ۱۳۹۶)، کاهش عملکرد تحصیلی، مشکلات سازگاری رفتاری، چالش ارتباطی اجتماعی، پرخاشگری، تبعیض، پرتوقعی، بی‌اقتداری، بی‌اعتمادی و نافرمانی دارد (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۸).

بعد اجتماعی اهداف دوره ابتدایی توسط شورای عالی آموزش و پرورش ایران در ۱۶ بند معرفی شده است؛ محورهای اصلی آن وظیفه‌شناسی، آشنایی و رعایت مقررات، همکاری، احترام و مسئولیت‌پذیری است؛ اما تغییرات عمده اجتماعی

غفلت خسارات جبران‌ناپذیری بر پیکره فرهنگ و تعاملات ایران وارد می‌کند (محمدی پور و همکاران، ۱۳۹۱) و منجر به بسترسازی برای بسیاری از مشکلات و چالش‌های اجتماعی می‌شود (عاشوری و صادقی، ۱۳۹۹).

بعد دیگری از ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان امروزی پدیده گریزناپذیر جهانی شدن است. مسئولیت‌پذیری، همدلی، خلاقیت، یادگیری مادام‌العمر، عدالت، برابری و صلح از مؤلفه‌های اصلی شهروند جهانی معرفی شده‌اند که اشتراک بالایی با مؤلفه‌های اجتماعی دانش‌آموزان دارد. رویکردهای نوین آموزشی نظیر بارش مغزی، یادگیری اکتشافی، داستان‌گویی، ایفای نقش و نمایش، روش محاکم قضایی، رویکردهای تلفیق و مشارکتی و فعالیت‌های فوق‌برنامه در این آموزش مفید هستند (پورسلیم و همکاران، ۱۳۹۸).

نظریه‌های اجتماعی فرهنگی (Zhao & Chang, 2019) بیان می‌کنند که رشد اجتماعی، یادگیری را به حداکثر می‌رساند و جو کلاس نقشی بی‌بدیل در این رشد دارد (Nownaisin et al., 2020). رفتار کارآمد اجتماعی از نحوه تعامل فرد با محیط اجتماعی شکل می‌گیرد، بنا بر دیدگاه‌های اجتماعی‌بوم‌شناختی^۱ محیط اجتماعی کودکان دارای لایه‌های متعدد، متنوع و چندوجهی است، زیرا آن‌ها تحت تأثیر خانواده، مدرسه و جامعه‌ای هستند که تحت عنوان «حوزه‌های نفوذ» یاد شده‌اند و پرورش ویژگی‌های اجتماعی زمانی رخ می‌دهد که حوزه‌های نفوذ همپوشانی هدفمند داشته باشند. مشارکت خانواده در برنامه‌های مدرسه، ارتباط و همکاری بیشتر مدرسه، خانواده و جامعه از راه‌های بهبود ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان است (Sheldon & Epstein, 2002)؛ پرورش ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی برحسب محیط و هویت مدرسه تعریف می‌شود، زیرا دانش‌آموزان از طریق حمایت معلم، مشارکت با همسالان و فعالیت‌هایی مانند بحث گروهی خود را متعلق به مدرسه و متعاقباً جامعه می‌دانند (Chang & Hall, 2022)؛ بنابراین ذینفعان برنامه درسی در پرورش ویژگی اجتماعی فراگیران شامل معلم، دانش‌آموز، خانواده و جامعه است.

تربیت شهروندانی مؤثر و فعال که با نیازهای اجتماعی تناسب داشته باشند و نیازهای جامعه را برآورده کنند بر

بلکه تمام آنچه روی زمین وجود دارد مانند کوه‌ها، دریاها، حیوانات و گیاهان نیز دارای حقوقی می‌باشند. در کشورمان نگرش نامناسب نسبت به حیات‌وحش ریشه در دوران کودکی دارد. حفاظت از محیط‌زیست و توجه به موجوداتی جز انسان، عادتی است که باید از کودکی آموخته شود تا به یک باور ذهنی تبدیل شود تا کودک از یگانه زیستگاهش پاسداری کند. ارائه آموزش‌های هدفمند و اخذ رویکردهای فعال در تدریس تأثیر بسزایی در ارتقاء نگرش دانش‌آموزان نسبت به گسترش مفهوم غیر خود از خانواده، همکلاسی و معلم به سایر ارگانیسم‌های کره زمین از جمله حیوانات دارد (سرباز و همکاران، ۱۳۹۵).

از دیگر ویژگی‌های اجتماعی، آگاهی دانش‌آموزان از حقوق خود و دیگران و نقش آن در ساخت جامعه‌ای سالم است (دوستی و همکاران، ۱۳۹۹). یکی از مهم‌ترین موارد برای زندگی در جوامع امروزی، این است که بدانیم همیشه حقوق، با تکالیفی همراه هستند. آموزش حقوق کودک از مؤلفه‌های حقوق بشر است و آشنایی با مفاهیم حقوق بشر در سطح دبستان، موجب تغییرات دائمی در نگرش و رفتار کودکان می‌شود و در این راستا آموزش متناسب و اصولی حقوق بشر می‌تواند به تربیت شهروندانی مسئولیت‌پذیر و آگاه به حقوق خود و دیگران بیانجامد (زارعی، ۱۳۹۶).

تنوع نژادی، فرهنگی، قومی، زبانی از بارزترین مشخصه‌های جهان امروز است و گروه‌های گوناگون فرهنگی قومی برای زندگی مسالمت‌آمیز در کنار یکدیگر، باید از تعصب و قوم‌مداری اجتناب و به سمت نسبی‌گرایی فرهنگی حرکت کنند. توانایی شرکت در جامعه دموکراتیک، همزیستی مسالمت‌آمیز، پذیرش تنوع و احترام گذاشتن به تفاوت‌ها نیاز جامعه امروزی است. وضع موجود آموزش در این زمینه ناکارآمد است، در راستای فرهنگ مسلط عمل کرده (هواس بیگی و همکاران، ۱۳۹۶ به نقل از عباس‌هاشمی و همکاران، ۱۳۹۹) و وضعیت برنامه درسی چندفرهنگی پایین‌تر از حد مطلوب است (حمیدی‌زاده و فتحی‌واجارگاه، ۱۳۹۷ به نقل از عباس‌هاشمی و همکاران، ۱۳۹۹)، زیرا گفتمان ناسیونالیستی حاکم (قوم‌مداری افراطی) و نظام فرهنگی تک‌بعدی کتاب‌های درسی تفاوت‌های فرهنگی قومی را نابود کرده و مجالی به تکرار فرهنگی نمی‌دهد (عباس‌هاشمی و همکاران، ۱۳۹۹)، این

^۱ socioecological perspectives

مدرسه عرصه اجتماعی مهمی برای شکل‌گیری روابط پیچیده کودک با همسالان است و این رابطه به پرورش ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان کمک می‌کند، زیرا در اواسط کودکی، دانش‌آموزان بیشتر به اهداف اجتماعی توجه دارند تا اهداف یادگیری و پیگیری اهداف اجتماعی و تأیید همسالان^۱ جنبه جدایی‌ناپذیر زندگی کلاس درس است. در واقع شبکه پایدار حمایت اجتماعی با تأثیر بر رشد روانی، حائلی هنگام بروز عوامل استرس‌زا است و در این میان کمیت و کیفیت روابط با دوستان، پیش‌بینی‌کننده قوی‌تر ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان نسبت به اعضای خانواده است (Idose, 2016). همکلاسی‌ها تأثیر طولانی و مادام‌العمر بر ویژگی اجتماعی یکدیگر دارند و مهارت‌های بین‌فردی و درک تفاوت‌های فردی در تعامل با دانش‌آموزان مختلف بهبود می‌یابد و از این طریق، سؤال پرسیدن، گوش کردن و همذات‌پنداری را یاد می‌گیرند که منجر به گسترش روابط دوستانه و رفتار شایسته اجتماعی می‌شود (Gottfried, 2015). روابط مثبت با همسالان در مدرسه برای رشد روانی اجتماعی سالم ضروری است و در صورت عدم وجود ارتباط با همسالان در معرض خطر مشکلات سازگاری اجتماعی، انزوا، تنهایی و بیگانگی اجتماعی^۲ (Idose, 2016)، مشکلات رفتاری، بزهکاری، اضطراب، افسردگی (Murray & Greenberg, 2006)، کمرویی مفرط هستند و این انزوای اجتماعی و طرد شدن توسط همسالان با رفتار پرخاشگرانه ارتباط مثبت دارد (Mouratidou et al., 2007). روابط اجتماعی ناکافی یا طرد اجتماعی^۳ علاوه بر افسردگی، فویبای اجتماعی و اضطراب نتایجی در سلامت اجتماعی دانش‌آموزان نیز دارد (Arslan & Allen, 2020).

اهداف اجتماعی در مدرسه شامل فرااجتماعی^۴ (انجام رفتار اجتماعی) و پذیرش یا پیروی^۵ (حفظ قوانین کلاس) هستند. اهداف پیروی با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و با پذیرش همسالان رابطه منفی دارند (Wentzel, 1998)، اما اهداف فرااجتماعی با پذیرش همسالان رابطه مثبت دارند (Wentzel, 1994). لذا تأکید بر اهداف فرااجتماعی برای

عده‌ی نظام‌های دولتی از جمله نظام آموزش و پرورش قرار دارد. مهم‌ترین نهاد آموزشی در تربیت شهروندی، آموزش و پرورش است. نظم اجتماعی بر مبنای نظام تربیتی و آموزشی جامعه نهادینه شده و شهروندان را فرهنگ‌پذیر می‌کند (چراغی و همکاران، ۱۴۰۲). دانش‌آموزان نه تنها دانش بلکه به‌طور هم‌زمان مهارت‌های اجتماعی را نیز از معلمان می‌آموزند، روش‌های گروه‌بندی، تعامل دانش‌آموزان با معلم و روابط انسانی بر یادگیری اجتماعی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد که از اولین سال‌های تحصیل رسمی کودکان شروع می‌شود (سادات و همکاران، ۱۳۹۹؛ Sheldon & Epstein, 2002). جهت پرورش بعد اجتماعی دانش‌آموزان، معلم با مشارکت والدین و توجه به ترجیحات و نیازهای دانش‌آموزان تسهیلات آموزشی را فراهم می‌کند. پذیرش تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان ضمن پاسخگویی به نیازهای تحصیلی منحصر به فرد، درک دانش‌آموزان از خود و روابط اجتماعی را افزایش می‌دهد (Mammadov, 2019) و حمایت اجتماعی عاطفی مدرسه و معلم از دانش‌آموز در مدل‌سازی رفتارهای اجتماعی و تقویت یادگیری اجتماعی حیاتی است (Chang & Hall, 2022)، اضطراب را کاهش می‌دهد، به سازگاری و رشد اجتماعی عاطفی کودکان کمک می‌کند (Idose, 2016؛ Murray & Greenberg, 2006) و باعث ارتقای حس تعلق مدرسه، مشارکت تحصیلی و پیشرفت بلندمدت می‌شود (Madjar et al., 2018). یکی از مؤلفه‌های اصلی رشد اجتماعی و کاهش اضطراب تحصیلی کودکان، تعامل برقرار کردن با دیگران است؛ بنابراین بهتر است همکاری، پذیرش مسئولیت اجتماعی، تعامل مثبت و دوستانه دانش‌آموزان تقویت شود. در کلاس‌هایی با جو اجتماعی و روابط خوب معلم و دانش‌آموز، پیامدهای اجتماعی تحصیلی مانند همکاری، حفظ روابط بین‌فردی، احترام متقابل، مشارکت تحصیلی و سازگاری اجتماعی ارتقاء می‌یابد. در نتیجه برای رشد اجتماعی دانش‌آموزان، مدیریت کلاس از اهمیت بالایی برخوردار است (سادات و همکاران، ۱۳۹۹).

4. prosocial
5. compliance

1. peer approval
2. social alienation
3. social exclusion

دانش‌آموزان تقویت می‌شود (Madjar et al., 2018). یادگیری مشارکتی در گروه‌های کوچک و ناهمگون تأثیراتی از جمله عزت‌نفس تحصیلی، همدلی، افزایش هوش هیجانی، پذیرش همتایان، یادگیری اجتماعی، یادگیری مدیریت عوامل استرس‌زا و تکامل فردی و گروهی را به همراه دارد و حس نوع‌دوستی بیشتری در دانش‌آموزان نسبت به شرایط یادگیری فردگرا ایجاد می‌کند (Johnson et al., 1993). درحالی‌که کتاب‌های درسی کمترین توجه را به مؤلفه‌های حقوق بشر را دارند؛ یادگیری مشارکتی نیرومندترین راه پرورش دانش، مهارت و نگرش در کودکان است و جهت ساده‌سازی مفاهیم حقوق بشر در کودکان می‌تواند استفاده شود (زارعی زوارکی و همکاران، ۱۳۹۶).

از روش‌های مؤثر دیگر می‌توان به از روش آموزش غیرمستقیم کتاب‌درمانی^۵ اشاره کرد که به کودکان کمک می‌کند تا در قالب یک داستان، از دید سوم شخص مشکلات رفتاری و پیامدهای آن را نظاره کنند و برای پرخاشگری‌های بدنی و بیانی خود راهکار ارائه دهند، به آموزش مهارت‌های صحیح اجتماعی، صداقت، همفکری، ارتباط درست با دیگران، همکاری، خویش‌نمایی و اصلاح رفتاری می‌پردازد (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۸). شیوه تئاتر تعلیم‌تربیتی^۶ نیز در این زمینه موردعنايت پژوهشگران بوده است چراکه به کسب مهارت مسئولیت‌پذیری، همکاری، رعایت حقوق دیگران، مهارت ارتباطی بین‌فردی و تعهد به دیگران که از مهم‌ترین ویژگی‌های اجتماعی دانش‌آموزان است می‌انجامد (زارعی و همکاران، ۱۴۰۱). تحقیقات در مورد ویژگی اجتماعی کودکان و نوجوانان اهمیت ویژه‌ای دارد. در این راستا پژوهش‌های گذشته به درک ما از ابعاد مختلف ویژگی‌های اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی عصر کنونی کمک کرده‌اند؛ اما این ابعاد در طول زمان دستخوش تغییراتی شده‌اند. بدین منظور هدف نهایی این پژوهش واکاوی ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی از منظر معلمان بوده است، در این راستا هدف مطالعه در قالب سؤال زیر مطرح شده است:

ترویج رفتارهای اجتماعی مهم است و معلمان می‌توانند در کنار فعالیت‌های آموزشی روزانه، فضایی اجتماعی در کلاس درس ایجاد کنند (Ohtani & Okada, 2018). معلمان می‌توانند رفتارهای فرااجتماعی یا پذیرش کودکان را از طریق مدیریت مؤثر کلاس درس ترویج یا تنزل دهند. در کلاس درس، قراردادهای اجتماعی (مانند به‌موقع بودن) به‌عنوان وظیفه^۱ یا حداقل استاندارد رفتار که تخلف از آن موجب مجازات می‌شود؛ و اخلاق^۲ (مانند بازی منصفانه و اشتراک‌گذاری) به‌عنوان آرزو^۳ که تلاش برای رسیدن به استاندارد است و مجازات ندارد، تلقی می‌شود. وظیفه مفهومی مشابه اهداف پذیرش و آرزو معادل اهداف فرااجتماعی است. پذیرش و جوهای کنترل‌شده برای نتایج بهینه اجتماعی ناکافی است و تمایل دانش‌آموزان به اشتراک‌گذاری را تضعیف می‌کند (Dillard, Shen, 2005) و در نتیجه به‌عنوان مانعی در رشد اجتماعی است.

در موقعیت‌های آموزشی سه مسیر وجود دارد: دانش‌آموزان می‌توانند با یکدیگر رقابت کنند و سعی کنند بهتر از دیگران عمل کنند؛ به‌صورت جداگانه به سمت استانداردهای طلایی فعالیت کنند یا به‌طور مشترک مسئولیت موفقیت خود و دیگران را بر عهده بگیرند. طبق نظریه تبادل اجتماعی^۴ از طریق مسیر سوم، روابط اجتماعی شکل می‌گیرد و حفظ می‌شود، زیرا کمک متقابل مستمر به افراد در شانس موفقیت نسبت به افرادی که کمتر به یکدیگر کمک می‌کنند برتری می‌دهد (Levontin & Bardi, 2018). بررسی مطالعات نشان‌دهنده توجه پژوهشگران به شیوه‌ها و رویکردهای تدریس و یادگیری در آموزش صریح و ضمنی بعد اجتماعی دانش‌آموزان است. یادگیری مشارکتی از روش‌هایی است که در پرورش ویژگی‌های اجتماعی موردتوجه پژوهشگران زیادی قرار گرفته و شامل پنج عنصر اساسی مهارت‌های بین‌فردی، پردازش گروهی، وابستگی متقابل مثبت، مسئولیت‌پذیری فردی و تعامل است (Rivera-Pérez et al., 2021). در طول یادگیری مشارکتی با ارزیابی، تلاش و انعطاف‌پذیری در انتخاب کار و زمان موردنیاز، رشد اجتماعی

4. social exchange theory
5. bibliotherapy
6. pedagogy theater

1. duty
2. morality
3. aspiration

دانش‌آموزان ابتدایی از منظر معلمان تبیین شود. از این طریق تغییرات ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی از منظر معلمان کشف شد. نمونه‌گیری به روش هدفمند و با حداکثر تنوع از نظر شهر، پایه تحصیلی و سابقه افراد مشارکت‌کننده صورت گرفت و تا رسیدن به کفایت نظری و اشباع داده‌ها ادامه یافت، به این ترتیب در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱، ۱۴ مشارکت‌کننده از بین معلمان دوره ابتدایی با شرط معیار ۱۰ سال سابقه معلمی وارد پژوهش شدند که ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آن‌ها در جدول ۱ آمده است.

تمامی مصاحبه‌ها به صورت عین عبارات مشارکت‌کنندگان و بدون سوگیری تایپ شد. جهت دسته‌بندی آسان‌تر کدها، کدهای، مدیریت و سازمان‌دهی کدها از نرم‌افزار MAXQDA10 استفاده گردید و مقایسه مستمر کدهای محوری و باز انجام گرفت، برای اطمینان از درستی داده‌ها و تفسیر آن‌ها، تأیید روایی و دستیابی به قابلیت اعتمادپذیری ابزار، پس از تدوین گزارش‌های پژوهش، متن مصاحبه‌ها از طریق واتساپ برای مشارکت‌کنندگان ارسال و صحت کدهای و تفسیر مورد تأیید قرار گرفت.

جدول ۱.

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

مشارکت‌کننده	سابقه تدریس	شهر	پایه
۱	۱۲	شیراز	سوم
۲	۲۶	تهران	ششم
۳	۲۱	ساری	اول
۴	۲۵	اردبیل	چهارم
۵	۲۰	قزوین	دوم
۶	۱۸	مشهد	پنجم
۷	۱۱	تهران	سوم
۸	۲۳	تهران	پنجم
۹	۱۱	دماوند	چهارم
۱۰	۱۷	اهواز	پنجم
۱۱	۱۴	تهران	دوم
۱۲	۲۶	همدان	ششم
۱۳	۱۹	تهران	سوم
۱۴	۲۷	زنجان	ششم

ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی از منظر معلمان چگونه است؟

به‌رغم پژوهش‌های انجام‌گرفته در مورد ویژگی‌های اجتماعی دانش‌آموزان، این ویژگی‌ها از منظر معلمان، بخصوص در مقطع تحصیلی ابتدایی، کاوش نشده‌اند؛ بنابراین از میان مقاطع تحصیلی، این پژوهش در مقطع تحصیلی ابتدایی انجام گرفت؛ چراکه دوران ابتدایی بهترین زمان شکل‌گیری شخصیت و نهادینه ساختن هنجارها و ارزش‌های انسانی است، ساختار اجتماعی کودک در این دوره در ارتباط با دیگران و آموزش شکل می‌گیرد و به درک عمیقی از مسائل اجتماعی می‌رسد و این دوره می‌تواند از آسیب‌های اجتماعی آتی پیشگیری نماید، اما تحولات و شرایط جدید این دوره بر رفتار اجتماعی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد. از طرفی اهمیت مشارکت ذینفعان برنامه درسی در بازنگری آن، پژوهش حاضر را بر آن داشت تا با تمرکز بر معلمان به‌عنوان یکی از تأثیرگذارترین ذینفعان برنامه درسی به تحلیل ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان بپردازد.

روش

در این مطالعه روش تحقیق تحلیل محتوای کیفی که روشی عمیق برای کسب نتایج معتبر از داده‌ها به‌منظور خلق ایده‌های جدید، ارائه حقایق و راهنمایی برای عملکرد و فهم کلمات است، مورد استفاده قرار گرفته است (مؤمنی راد، ۱۳۹۲). داده‌های پژوهش طی مطالعه کیفی میدانی گردآوری شدند و جهت تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون به‌عنوان معنای خاصی که از متن برداشت می‌شود استفاده گردید و به مفهوم‌پردازی ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی از منظر معلمان پرداخته شد. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌هایی غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند تا به شناخت دقیقی از مفهوم مرکزی برسد. در این مطالعه ابزار جمع‌آوری داده‌ها مصاحبه نیمه‌ساختارمند عمیق بوده است. سؤالات مصاحبه بر اساس هدف، سؤال پژوهش، مطالعه متون، پژوهش‌های مشابه و همچنین چند مصاحبه مقدماتی تنظیم شدند تا ویژگی اجتماعی

یافته‌ها

داده‌ها با هدف واکاوی تغییرات ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی از دیدگاه معلمان تحلیل شدند. مفاهیم و تم‌ها دائماً با هم مقایسه و دسته‌بندی شدند؛ سپس با انجام تحلیل کلی‌تر، کدهای محوری با توجه به ویژگی‌های مشترک کدهای باز، شکل گرفتند. یافته‌ها شامل ۶ کد محوری به همراه کدهای باز در قالب جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲.

کدهای باز و محوری

کدهای محوری	کدهای باز
مفهوم دیگران	محیطزیست (حيوانات و گیاهان) همکلاسی کادر مدرسه
درک تفاوت‌ها	بهبود نگاه قومیتی آگاهی از تفاوت‌های فرهنگی مذهبی
مسئولیت‌پذیری	گریز از قبول مسئولیت وابستگی مفرط به خانواده انجام مسئولیت با انگیزه بیرونی
حقوق و وظایف	ناآگاهی از حقوق خود و همسالان عدم مطالبه‌گری
مهارت تعاملی	اضطراب رقابت‌طلبی خودمحوری (فردگرایی) کمبود اعتمادبه‌نفس همدلی سرد
عملکردگریزی	عدم حساسیت نسبت به جامعه (کاهش سازش اجتماعی) پیرو قدرت

ابعاد دستخوش تغییر ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی

از حقوق خود و عدم مطالبه‌گری است. کد محوری مهارت تعاملی شامل کدهای باز اضطراب، رقابت‌طلبی، خودمحوری، کمبود اعتمادبه‌نفس و همدلی سرد است. کدمحوری عملکردگریزی شامل کاهش سازش اجتماعی و پیروی از قدرت است.

در ادامه به بخش‌هایی از ادراک معلمان از واکاوی ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی اشاره می‌شود.

گسترش مفهوم دیگران- مشارکت‌کنندگان پژوهش به گسترش مفهوم دیگران در ۳ بعد محیطزیست (حيوانات و گیاهان)، همکلاسی و کادر مدرسه اشاره کرده‌اند.

مشارکت‌کننده ۱۳: «روزی که موضوع بحث کلاس کمک کردن به دیگران بود و من از بچه‌ها خواسته بودم مثال‌هایی رو براش بیان کنن که خودشون چطور به دیگران کمک کردن، در کمال تعجب دیدم که بچه‌ها به کمک کردن به پرنده‌ها و دانه و آب دادن به اونا در فصل گرم اشاره میکنن و این واقعاً چیز جدیدی بود برام و تغییر بزرگ و البته مثبتیه که نشون میده دید بچه‌ها چقدر فراتر از اونچه مدرسه میخواد بهشون بگه رفته؛ اما قبلاً وقتی صحبت از دیگران می‌شد نهایتاً از همسایه به‌عنوان دیگران یاد میکردن.»

درک تفاوت‌ها- تحلیل مصاحبه‌ها نمایانگر ۲ بعد بهبود نگاه قومیتی، آگاهی از تفاوت‌های فرهنگی مذهبی است.

مشارکت‌کننده ۱: «مدرسه ما هم بچه‌های شیعه داره هم سنی، افغانی هم داره. سال‌های قبل با بعضی شاگردا در این مورد خیلی مشکل داشتم که نمیخواستن پیش افغانی‌ها بشینن، باهاشون هم‌گروه بشن اصلاً نمی‌پذیرفتنشون؛ اما خلاف توقعم تو این یکی دوساله درک شاگردا از این مسئله انگار بیشتر شده و خیلی حساسیتی نسبت به این مسئله نشون نمیدن، انگار قبولش کردن که تفاوت‌ها همیشه هستن و باید بهشون احترام گذاشت، انگار اون خودبتربینی که شیعه فارسی‌زبان بدون لهجه حتماً از بقیه بهتره داره از بین میره شاید نسل جدید دید بهتری از این مسئله با دوری از مدرسه پیدا کرده، شاید فضای مجازی و خانواده‌ها در این مورد آگاه‌تر از مدرسه عمل می‌کنن.»

کد محوری مفهوم دیگران، شامل کدهای باز محیطزیست (حيوانات و گیاهان)، همکلاسی و کادر مدرسه است. کد محوری درک تفاوت‌ها، شامل کدهای باز بهبود نگاه قومیتی و آگاهی از تفاوت‌های فرهنگی مذهبی است. کد محوری مسئولیت‌پذیری شامل کدهای باز گریز از قبول مسئولیت، وابستگی مفرط به خانواده و انجام مسئولیت با انگیزه بیرونی است. کد محوری حقوق و وظایف شامل کدهای باز ناآگاهی

عملکردگریزی-مصاحبه‌ها نمایانگر سازش اجتماعی دانش‌آموزان در ۲ بعد عدم حساسیت نسبت به جامعه و پیرو قدرت است.

مشارکت‌کننده ۱۴: «وقتی بعد از دو سال بچه‌ها رو به‌صورت حضوری در مدرسه دیدم متوجه شدم که علی‌رغم اینکه آگاهی بچه‌ها از مسائل جامعه خیلی بیشتر شده حساسیتی نسبت بهش نشون نمیدن از اونا خبر دارن ولی راه‌حلی برای حل این مشکلات جامعه ندارن حتی تمایلی هم به فکر کردن در این مورد ندارن.»

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تحلیل ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان دوره ابتدایی از منظر معلمان انجام شد و در راستای پاسخ‌دهی به سؤال پژوهش برآمد. در بحث و بررسی نتایج، نکته قابل توجه آن است که ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان از منظر معلمان ابعاد متعددی دارد که به‌صورت کاهشی یا افزایشی تغییر کرده‌اند، با توجه به این ابعاد مختلف در ادامه سؤال پژوهش تبیین می‌گردد. تحلیل محتوای کیفی مصاحبه معلمان نشانگر مهم‌ترین ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی در ۶ کد محوری مفهوم دیگران، درک تفاوت‌ها، مسئولیت‌پذیری، حقوق و وظایف، مهارت تعاملی و عملکردگریزی بوده است. همان‌طور که یافته‌های این پژوهش نشان داد، درک سابق و محدود دانش‌آموزان ابتدایی از مفهوم دیگران به معلم، همکلاسی و کادر مدرسه به مفاهیم محیط‌زیست، گیاهان و حیوانات گسترده شده است. پژوهش سرباز و همکاران (۱۳۹۵) به مفهوم دیگران و غیرخود و اهمیت ایجاد نگرش صحیح کودکان نسبت به حیات‌وحش توجه کرده است زیرا در هدایت جامعه به سمت حفظ محیط‌زیست، آشنایی با تغییرات اقلیمی و حساسیت نسبت به سیاره‌مان زمین مؤثر است. تحلیل کیفی مصاحبه‌ها نشان می‌دهد آنچه آموزش حضوری نتوانسته است به‌خوبی از عهده آموزش آن بریاید با مشارکت بیشتر والدین و تعامل دانش‌آموزان در فضای مجازی حاصل شده است و پس از دوران همه‌گیری، دانش‌آموزان ابتدایی مفهوم غیرخود را مطابق با چالش‌های معاصر کامل

مسئولیت‌پذیری- بنا بر درک مشارکت‌کنندگان، مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان ابتدایی دستخوش تغییراتی با شیب منفی در قالب ۳ کدباز گریز از قبول مسئولیت، وابستگی مفرط به خانواده و انجام مسئولیت با انگیزه بیرونی شده است. مشارکت‌کننده ۷: «امسال وقتی تکالیف جلسه بعد رو روی تخته می‌نوشتم بچه‌ها حتی از روی اونا توی دفترچه‌هاشون نمی‌نوشتن از من میخواستن این کار رو براشون انجام بدم در طول این ۱۱ سال معلمی سابقه نداشته بچه کلاس سومی این قدر بی‌مسئولیت باشه نسبت به تکالیف مدرسه. یا درس رو که توضیح می‌دادم قبلاً بچه‌ها کلی سؤال ازم میپرسیدن اما حالا اصلاً. روی والدینشون برای یادگیری خیلی حساب میکنن، حتی اونم دیگه گذاشتن گردن والدین.»

حقوق و وظایف- مشارکت‌کنندگان در ۲ بعد ناآگاهی از حقوق خود و همسالان و عدم مطالبه‌گری به تغییرات این بعد از ویژگی اجتماعی پرداختند.

مشارکت‌کننده ۸: «قبلاً بچه‌ها حقوق خودشون و وظایفشون نسبت به بقیه رو نمیدونستن الان بعد از کرونا بدتر هم شده در مورد حقوق و وظایف و قانون بچه‌ها خیلی خودسر و خودرأی شدن. چیزی که باز هم از قبل خیلی بدتر شده درخواست‌هاییه که بچه‌ها یا ازش بی‌خبرن یا نمی‌تونن اونا رو مطرح کنن به‌رحال امسال شاگردای من تقریباً هیچ درخواستی از من معلم نداشتن درواقع از حقوق خودشون بی‌اطلاعن و اونا رو مطالبه نمیکنن البته با حقوق دیگران هم کاری ندارن.»

مهارت تعاملی- تحلیل کیفی مصاحبه‌ها نمایانگر این است که مهارت تعاملی دانش‌آموزان ابتدایی در ۵ بعد اضطراب، رقابت‌طلبی، خودمحوری (فردگرایی)، کمبود اعتمادبه‌نفس و همدلی سرد کاهش یافته است.

مشارکت‌کننده ۴: «دانش‌آموزانم امسال به‌شدت تمایل داشتن کارهای فردی انجام بدن به‌سختی می‌تونستم اونا رو حتی در گروه‌های ۳-۲ نفره قرار بدم. قبلاً هم بچه‌ها رقابتی بودن اما نه تا این حد، قبلاً تو کلاسای حضوری هم گروهی‌ها برای بهتر شدن همدیگه تلاش میکردن الان حس برتری‌طلبی و عدم تمایل به کار با دیگران بیداد میکنه.»

اقوام، مذاهب و فرهنگ‌های مختلف فرصت آشنایی دانش‌آموزان با فرهنگ‌ها و اقوام متنوع و پذیرش آن‌ها را فراهم کرده است. تأثیرات جهانی شدن بر برنامه درسی فرصت زیادی برای دانش‌آموزان فراهم می‌آورد. انعطاف‌پذیری در مکان یادگیری و گسترش مکان یادگیری، امکان یادگیری بیشتر را فراهم آورده و در هر مکانی یادگیری رخ می‌دهد. گسترش فضای یادگیری موجب صرفه‌جویی در هزینه و زمان شده است (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۸).

Mustoip (2023) معتقد است نگرش‌های مثبت مانند همدلی، درک تفاوت‌ها و مسئولیت‌پذیری را می‌توان توسط کودکانی که مهارت‌های ارتباطی قوی و ظرفیت بیان افکار خود دارند تسهیل و مهارت لازم برای تبدیل شدن به افراد اخلاقی را ایجاد کرد. همان‌طور که یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد مشارکت فعال والدین در فرآیند فراگیری زبان فرزندانشان بر رشد توانایی‌های ارتباطی کودکان و شکل‌گیری شخصیت آن‌ها تأثیر می‌گذارد. والدین می‌توانند با درگیر شدن در فعالیت‌هایی مانند تجربیات مشترک خواندن و گفتگوهای متفکرانه در رابطه با پیامدهای اخلاقی بیان‌شده در روایت‌ها، کسب مهارت‌های ارتباطی را در فرزندان خود تسهیل کنند. مشارکت والدین در تقویت رشد عاطفی فرزندانشان می‌تواند استعداد اجتماعی آن‌ها را افزایش دهد. والدین با ارائه حمایت عاطفی در درک و تنظیم هیجانات فرزندان، نقش مهمی در تسهیل رشد مهارت‌های عاطفی فرزندان خود دارند. پرورش ویژگی‌های شخصیتی مثبت، مانند همدلی و آگاهی اجتماعی، یک جنبه حیاتی در رشد کودکان است. حمایت والدین نقش مهمی در تسهیل ادغام آموزش شخصیت از طریق تقویت توانایی‌های زبانی کودکان در خانواده و افزایش عملکرد تحصیلی آن‌ها در محیط مدرسه ایفا می‌کند (Mustoip et al., 2023).

مشارکت‌کنندگان اذعان داشتند آموزش نقش استراتژیک و مهمی در شکل دادن به نگرش و رفتار دانش‌آموزان دارد. از طریق آموزش مدنی^۲ احترام گذاشتن به تفاوت‌ها، همکاری با یکدیگر و مسئولیت‌پذیری آموزش داده می‌شود. در این راستا Nasution and Panjaitan (2023) شخصیت‌سازی را به‌عنوان آموزش ارزش‌آفرینی برای دانش‌آموزان مقطع ابتدایی تعریف

کرده‌اند؛ که می‌تواند با تکمیل در آموزش‌های حضوری مدارس سمت‌وسوی زیست‌محیطی به خود بگیرد و تدبیری برای آینده سرزمینمان باشد.

یافته‌های پژوهش حاضر نشانگر، عمیق شدن درک دانش‌آموزان ابتدایی از تفاوت‌های قومی، فرهنگی و مذهبی است، Mammadov (2019) پذیرش این تنوع و تکرار را به‌عنوان واقعیتی از زندگی انسان در افزایش درک دانش‌آموزان از خود و روابط اجتماعی می‌داند. برنامه درسی و آموزش، فرهنگ را غنی درک متقابل را فراهم می‌کند و به ایجاد جوامع صلح‌طلب منجر می‌شوند (وزیری‌اقدام و همکاران، ۱۳۹۹). هدف تعلیم و تربیت آگاهی از مسائل جامعه، استقبال از دیدگاه‌های متفاوت، احترام به دیگران (نراقی و همکاران، ۲۰۱۳) و اجتناب از تعصب و قوم‌مداری به‌عنوان نیاز جامعه امروزی است. توجه به موضوعات ارزش‌های انسانی، مهارت‌های زندگی جمعی (نظم و مسئولیت‌پذیری)، بازسازی فرهنگی، هنجارهای اجتماعی، آموزش سیاسی، مشارکت مدنی، تأکید بر عدالت اجتماعی و آموزش چندفرهنگی از جمله مهم‌ترین مسائل مطرح‌شده از دیدگاه متخصصین برنامه درسی هستند (گلشنی و همکاران، ۱۳۹۹). Arif و همکاران (2023) آموزش شخصیت^۱ را تلاش مدرسه برای اجرای ارزش‌های اخلاقی و برنامه‌های آموزش شهروندی می‌دانند که با تأکید بر ارزش‌های جهانی، جوانان اخلاقی و مسئولیت‌پذیر را پرورش می‌دهد. از طرفی تلاش مدارس برای ایجاد انجمن‌های والدین دانش‌آموز برای به اشتراک گذاشتن دیدگاه‌های فرهنگی‌شان می‌تواند آگاهی اولیا، دانش‌آموزان و کادر مدرسه از تفاوت‌های فرهنگی و آگاهی دانش‌آموزان از مدارا، احترام و درک متقابل شخصیت‌ها بر اساس فرهنگ محلی و ارزش‌های خرد را افزایش دهد. درحالی‌که هم‌راستا با دیدگاه مشارکت‌کنندگان پژوهش، عاشوری و صادقی (۱۳۹۹) و عباس‌هاشمی و همکاران (۱۳۹۹) نیز قوم‌مداری افراطی، نظام فرهنگی تک‌بعدی محتوای برنامه درسی و عدم وجود سیاستی روشن برای آموزش چندفرهنگی را عاملی در نابودی تفاوت‌های فرهنگی، قومی، مذهبی و تکرار فرهنگی در مدرسه عنوان کرده‌اند، اما دسترسی به اینترنت و حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی با ایجاد امکان ارتباط با افرادی از

در حالی که Bal and Bicen (2017)، Sanabria و همکاران (2016)، Bicen (2015) ارتباطات الکترونیکی و ابزارهای وب را در راستای یادگیری اجتماعی و تسهیلگر مشارکت دانسته‌اند، اما بر اساس تحلیل کیفی مصاحبه‌ها فضای مجازی تنها برای تشکیل و خلق گروه بهتر عمل کرده و در عملکردها و اعمال گروهی و مشارکت فعال اعضای گروه ناکارآمد بوده و پس از همه‌گیری مهارت تعاملی دانش‌آموزان کاهش یافته است. گلشنی (۱۴۰۱) اذعان داشت معلمان نگرش مثبتی نسبت به سکوی شاد ندارند زیرا امکان تدریس تصویری و ارتباط هم‌زمان دانش‌آموز با معلم، بازخورد به موقع دانش‌آموزان، مدیریت پرسش و پاسخ، طراحی و بارگذاری محتوای تعاملی، میزان ارتباط تعاملی دانش‌آموزان و امکان گروه‌بندی دانش‌آموزان در سامانه شاد نامطلوب است. مشارکت‌کنندگان مطالعه حاضر نیز افزایش رقابت‌طلبی در آموزش آنلاین و انزوای اجتماعی و ضعف مهارت تعاملی را گزارش کرده‌اند. Sheldon and Epstein (2002) به نتایج منفی رقابت‌طلبی در دوره ابتدایی اشاره کرده و Arslan and Allen (2020) برای کاهش این نتایج والدین و معلمان را از کمال‌طلبی و اهداف آرمانی بر حذر داشته‌اند. تقویت مهارت‌های اجتماعی و بین‌فردی دانش‌آموزان در طول یادگیری مشارکتی (Madjar et al., 2018)، کتاب‌درمانی (رحیمی، ۱۳۹۸) و تئاتر تعلیم‌تربیتی (زارع، ۱۴۰۱) در پژوهش‌ها بررسی شده است و مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر با اشاره به محرومیت دانش‌آموزان از این تقویت اجتماعی و افزایش اضطراب آن‌ها در آموزش آنلاین و دوری از همسالان اشاره کرده‌اند. در این راستا Arslan and Allen (2020) طرد اجتماعی را عامل افسردگی، فویبای اجتماعی و اضطراب معرفی کرده‌اند، مطالعه Idose (2016)، سادات (۱۳۹۹) و Arslan and Allen (2020) نیز حضور در مدرسه و تعامل با همسالان را در کاهش اضطراب دانش‌آموزان تأثیرگذار دانسته‌اند. عارفی و لطیفیان (۱۳۹۰) هم‌راستا با یافته‌های این پژوهش مدرسه را محیطی برای رفتارهای جامعه‌پسند و پاسخ‌های همدلانه و گرم به احساسات دیگران می‌دانند و انزوای اجتماعی همدلی گرم دانش‌آموزان رو به

کردند که به صورت تلفیقی با سایر دروس تدریس می‌شوند؛ بنابراین هم‌سو با نظر مشارکت‌کنندگان پژوهش، شکل‌گیری شخصیت دانش‌آموز تمرکز مستمر در آموزش ابتدایی است؛ اما آموزش مدنی شامل استراتژی‌های یادگیری فعال، استفاده از فناوری در یادگیری و همچنین توسعه مهارت‌های مدیریت کلاس درس است که از شکل‌گیری شخصیت دانش‌آموز حمایت می‌کند. استراتژی‌های یادگیری که شامل بازی‌ها، بحث‌ها، شبیه‌سازی‌ها و سایر اشکال مشارکت فعال دانش‌آموزان است افزایش یابد.

بر اساس یافته‌های این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت آموزش و پرورش باید در آموزش‌های خود به آموزش مسئولیت‌پذیری فراگیران اقدام کند. هر فرد زمانی که بتواند از حداقل‌های نقش‌آفرینی و نقش‌پذیری متناسب با جامعه خود برخوردار باشد و به حدی از خودبستگی برسد به‌عنوان شهروند مطلوب محسوب می‌شود. در حوزه شهروندی، دانش‌آموز باید از مهارت‌های فردی از جمله خودآگاهی، مسئولیت‌پذیری برخوردار باشد؛ هدف خود را از ارتباط بشناسد و حقوق دیگران را که طرف دیگر ارتباطات هستند به‌خوبی بشناسد (چراغی و همکاران، ۱۴۰۲). مسئولیت‌پذیری به‌عنوان یکی از ویژگی‌های مهم و مؤثر در سازگاری اجتماعی (زارع، ۱۴۰۰) است که در طول همه‌گیری دستخوش تغییراتی شده است. حضور در جامعه مدرسه و کلاس درس با ایجاد انگیزه درونی در پرورش مسئولیت‌پذیری ذاتی مؤثر است، مسئولیت‌پذیری تحصیلی مورد توجه مدرسه در افزایش همدلی و رشد اجتماعی مؤثر است (کهزادی و همکاران، ۱۳۹۹) و از طریق روش‌های تدریس مختلف آموزش داده می‌شود، اما در طول همه‌گیری عدم حضور در مدرسه، وابستگی دانش‌آموزان به خانواده را افزایش داده و مشارکت بیش‌ازحد والدین در مسائل تحصیلی کاهش مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان را به دنبال داشته است. مشارکت‌کنندگان این پژوهش و Bibi و همکاران (2018) به افزایش وابستگی دانش‌آموزان به والدین در یادگیری و انجام تکالیف و گریز از پذیرش مسئولیت اشاره کرده‌اند و نیز نقش مهمی برای خانواده‌های حامی در پرورش فرزندان با سازگاری اجتماعی پایین قائل هستند.

پژوهش در دوره ابتدایی انجام گرفت بنابراین قابلیت تعمیم‌دهی به همه مقاطع تحصیلی را ندارد. با توجه به نتایج مطالعه حاضر پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزان درسی توجه بیشتری را به اصلاح و تغییر برنامه‌های درسی ابتدایی در جهت نیل به اهداف اجتماعی دوره ابتدایی در راستای تغییرات ایجاد شده داشته باشند. از پیشنهاد‌های پژوهشی این است که در زمینه ابعاد مختلف ویژگی‌های اجتماعی از منظر دانش‌آموزان ابتدایی و اولیای آن‌ها به‌عنوان ذی‌نفعان برنامه درسی نیز تحقیقاتی صورت گیرد. در پایان یافته‌های این پژوهش چندین رهنمود برای عمل جهت بهبود ویژگی‌های اجتماعی دانش‌آموزان دوره ابتدایی به همراه دارد. نقش مشاوران مدارس هم برای معلمان و هم دانش‌آموزان در پرورش ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان جدی‌تر باشد و برنامه‌های توانمندسازی ایشان مدنظر باشد. نظر به دوری تقریباً سه‌ساله دانش‌آموزان از محیط فیزیکی مدرسه، برگزاری کارگاه بازی‌های نمایشی جهت آموزش مسائل اجتماعی به‌ویژه مسئولیت‌پذیری، احقاق حقوق، مهارت‌های تعاملی و حساسیت به جامعه، بستر مناسبی برای برنامه درسی صریح و پنهان اجتماعی فراهم شود، دوره‌های آموزشی حقوق کودکان برای آن‌ها برگزار شود و با مدیریت مدرسه همکاری بین معلمان، والدین و مدارس به‌عنوان ذینفعان برنامه درسی جهت بهبود ویژگی اجتماعی افزایش یابد.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

منابع

پورسلیم، عباس، عارفی، محبوبه، و فتحی و اجارگاه، کوروش. (۱۳۹۸). مدل ادراک و نگرش معلمان، متخصصان و اساتید دانشگاه نسبت به برنامه درسی تربیت شهروند جهانی در دوره ابتدایی نظام آموزشی ایران. *تدریس پژوهی*، ۷(۱)، ۴۱-۴۹.

چراغی کازرونی، راضیه، البرزی، محبوبه، و خوشبخت، فریبا. (۱۴۰۲). تدوین بسته آموزشی تربیت شهروندی در حوزه

افول رفته و به همدلی سرد، پرخاشگری و انزوای تبدیل شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که دانش‌آموزان دوره اول ابتدایی با ضعف زبانی، دایره لغات کوچک، کنترل کمتر بر احساسات و ضعف در برقراری ارتباط وارد مدرسه شده‌اند. در این راستا Monopoli and Kingston (2012) نیز ضعف زبانی و ناتوانی در کنترل احساسات را عاملی در انزوای بیشتر و عدم برقراری ارتباط می‌داند.

یافته‌های پژوهش همسو با Dillard and Shen (2005) جامعه‌پذیری را بخشی جدایی‌ناپذیر از آموزش دانسته‌اند که مدارس و کلاس‌های درس با وضع قوانین و جو کنترل‌شده محیط مناسبی را برای حمایت از سازگاری اجتماعی کودکان فراهم می‌کنند و آن‌ها را تابع قوانین ساخته‌اند. درحالی‌که این فرصت در سه سال اخیر برای دانش‌آموزان کمتر پیش آمده است بنابراین هم‌اکنون سازگاری اجتماعی بسیار پایینی در بین دانش‌آموزان دیده می‌شود که با روش‌های تدریس مشارکتی و همیارانه و واگذاری مسئولیت به دانش‌آموزان در گروه‌های دانش‌آموزی، کلاس درس و مدرسه می‌توان سازگاری اجتماعی ایشان را افزایش داد.

همان‌طور که یافته‌های این پژوهش نشان دادند روش تدریس معلم یکی از ابزارهای مهم در راستای بهبود ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان است. در این راستا روش‌های تدریس فعال با حداکثر استفاده از دانش‌آموزان در آموزش مورد تأیید مشارکت‌کنندگان بوده‌اند. Aldila and Rini (2023) ضمن تأیید این مطلب اشاره دارند که علی‌رغم اینکه در دوره ابتدایی برنامه درسی مورد استفاده، برنامه درسی موضوعی است اما از همان طریق هم می‌توان ارزش‌های اجتماعی را آموزش داد. با ذکر این نکته که در یادگیری دانش‌آموزان، معلم تسهیلگر و واسطه یادگیری است در نظر داشته باشیم که روش تدریس معلم از ابزارهای مهم در این زمینه است.

محدودیت پژوهش حاضر این است که با توجه به روش کیفی پژوهش، تعمیم نتایج آن با احتیاط صورت گیرد، به‌علاوه این پژوهش در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ انجام شده است و ممکن است ابعاد ویژگی اجتماعی دانش‌آموزان در این سال متأثر از مسائل اجتماعی و همه‌گیری نیز باشد. همچنین این

شمس اسفندآباد، حسن، و روحانی، نیره. (۱۳۹۶). نقش صفات شخصیتی والدین در تحول اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی، سلامت روان کودک (روان کودک)، ۴(۴)، ۹۳-۱۰۳.

عارفی، مزگان و لطیفیان، مرتضی. (۱۳۹۰). بررسی نقش همدلی و باورهای ماکیاولیستی در کفایت و عدم کفایت اجتماعی دانش‌آموزان نه تا دوازده‌ساله، مطالعات آموزش و یادگیری (علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز)، ۳(۱) (پیاپی ۲-۶۰)، ۶۱-۸۲.

عاشوری، فریبا، صادقی، علیرضا. (۱۳۹۹). بررسی میزان تأثیر آموزش مؤلفه‌های چندفرهنگی در ارتقای سواد چندفرهنگی دانش‌آموزان پایه‌ی ششم ابتدایی شهر تهران، فصلنامه روان‌شناسی تربیتی. ۱۶(۵۸)، ۲۵۹-۲۸۵.

عباس‌هاشمی، تیناب، شریفی، اصغر و ایمانی، محمدنقی. (۱۳۹۸). ارائه مدل پرورش هویت چند فرهنگی دانش‌آموزان ابتدایی بر اساس نظریه داده بنیاد، فصلنامه علمی-پژوهشی توسعه‌ی آموزش جندی‌شاپور. ۱۱(۲)، ۲۷-۱۲. <https://doi.org/10.22118/edc.2020.217831.126>

فتحی‌واجارگاه، کوروش و همکاران. (۱۴۰۰). هویت‌های برنامه درسی شرحی بر نظریه‌های استادان برنامه درسی در دوران معاصر. تهران: نشر آیتز. ویراست اول.

قاسمی، کبری، اعتماد اهری، علاءالدین، و مکی آل آقا، بدیع‌الزمان. (۱۳۹۸). طراحی برنامه درسی با رویکرد جهانی شدن و حفظ هویت فرهنگی و اعتبارسنجی آن از دیدگاه متخصصان، پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۳(۴۷)، ۷۷-۹۵. [10.22034/jiera.2020.171008.1800](https://doi.org/10.22034/jiera.2020.171008.1800)

کهزادی، محمد، یاراحمدی، یحیی، احمدیان، حمزه و جدیدی، هوشنگ. (۱۳۹۹). پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری تحصیلی بر اساس بافت اجتماعی کلاس با واسطه‌گری ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی و اشتیاق تحصیلی، مجله مطالعات آموزش و یادگیری. ۱۲(۱)، ۱-۲۹. [10.22099/jsli.2020.5780](https://doi.org/10.22099/jsli.2020.5780)

گلشنی، فاطمه. (۱۴۰۱). ارزیابی شبکه اجتماعی دانش‌آموزان (شاد) در ارائه آموزش مجازی از دیدگاه آموزگاران مقطع ابتدایی شهرستان شازند. شباک، ۸(۶) (پیاپی ۶۹)، ۱۳۱-۱۴۲.

گلشنی، مریم، مکی آل آقا، بدیع‌الزمان و اعتماد اهری، علاءالدین. (۱۳۹۹). طراحی الگوی برنامه درسی آموزش شهروندی

روابط اجتماعی ویژه دانش‌آموزان دوره ابتدایی. مطالعات ملی، ۲۴(۲) (پیاپی ۹۴)، ۵۷-۷۴.

دوستی، صابر، اسدیان، سیروس، و پیری، موسی. (۱۳۹۹). تحلیل برنامه درسی پایه ششم ابتدایی از منظر توجه به حقوق تربیتی دانش‌آموزان از دیدگاه معلمان و دانش‌آموزان، پژوهش در برنامه‌ریزی درسی (دانش و پژوهش در علوم تربیتی-برنامه‌ریزی درسی)، ۱۷(۳۷) (پیاپی ۶۴)، ۱۶۷-۱۷۷.

رحیمی، مهدی، آرائی، مهدیه و زارع، مریم. (۱۳۹۸). اثربخشی کتاب‌درمانی تحولی بر مهارت اجتماعی و مشکلات رفتاری دانش‌آموزان، مجله مطالعات آموزش و یادگیری. ۱۱(۱)، ۱۶۲-۱۴۶. [10.22099/jsli.2019.5341](https://doi.org/10.22099/jsli.2019.5341)

زارع، رؤیا، تکلوی، سمیه و غفاری، عذرا. (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش تئاتر تعلیمی-تربیتی بر مسئولیت‌پذیری و رشد اخلاقی در دانش‌آموزان ابتدایی، فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی. ۱۳(۵۰)، ۲۲۴-۲۰۱.

<https://doi.org/10.22054/qccpc.2022.64733.2825>

زارع، رؤیا، تکلوی، سمیه و غفاری، عذرا. (۱۴۰۰). اثربخشی بسته آموزش فلسفه به کودکان بر خودتعیین‌گری و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان ابتدایی، فصلنامه رویش روان‌شناسی. ۱۰(۱۲)، ۴۸-۳۷.

زارعی زوارکی، اسماعیل، زمانی، قاسم، و طاهایی، زهرا. (۱۳۹۶). آموزش حقوق بشر پیش از آموزش عالی و در دوره ابتدایی، پژوهش‌های روابط بین‌الملل، ۱(۲۴)، ۲۶۵-۲۸۵.

سادات، سما، واحدی، شهرام، فتحی آذر، اسکندر، بدری گرگری، رحیم. (۱۳۹۹). اثربخشی مدل آموزش تربیت مثبت‌نگر مدرسه‌محور بر سطوح بهزیستی روان‌شناختی و اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی، مجله مطالعات آموزش و یادگیری. ۱۲(۱)، ۳۴۳-۳۱۳. [10.22099/jsli.2020.5830](https://doi.org/10.22099/jsli.2020.5830)

سرباز، سمیرا، ستوده، احد، و رحیمی، مهدی. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر آموزش محیط‌زیست بر بهبود نگرش دانش‌آموزان ابتدایی نسبت به حقوق حیوانات، آموزش محیط‌زیست و توسعه پایدار، ۵(۲)، ۲۵-۳۳.

سیف نراقی، مریم، قبادیان، مسلم، نادری، عزت‌الله و شریعتمداری، علی. (۱۳۹۰). اجتماع پژوهشی روشی مؤثر در رشد اجتماعی کودکان، تفکر و کودک، ۲(۲) (پیاپی ۴)، ۳۷-۵۸.

- Wisdom Values. *Al-Tanzim: Jurnal Manajemen Pendidikan Islam*, 7(2), 435-450. <http://doi.org/10.33650/al-tanzim.v7i2.5468>
- Arslan, G., & Allen, K. A. (2020). Complete mental health in elementary school children: Understanding youth school functioning and adjustment. *Current Psychology*, 1-10.
- Ashuri, F., Sadeghi, A. (2019). Investigating the effect of teaching multicultural components in improving multicultural literacy of sixth grade students in Tehran. *Educational Psychology Quarterly*, 16(58), 285-259. [In Persian]
- Bal, E., & Bicen, H. (2017). The purpose of students' social media use and determining their perspectives on education. *Procedia Computer Science*, 120, 177-181.
- Bibi, S., Wang, Z., Ghaffari, A. S., & Iqbal, Z. (2018). Social achievement goals and academic adjustment among college students: Data from Pakistan. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 7(3), pp-588.
- Bicen, H. (2015). The Role of Social Learning Networks in Mobile Assisted Language Learning: Edmodo as a Case Study. *J. Univers. Comput. Sci.*, 21(10), 1297-1306.
- Chang, C. F., & Hall, N. C. (2022). Differentiating Teachers' Social Goals: Implications for Teacher-Student Relationships and Perceived Classroom Engagement. *AERA Open*, 8, 1-16. <http://dx.doi.org/10.1177/23328584211064916>
- Cheraghi Kazroni, R., Al-Barzi, M., and Khoshbat, F. (1402). Compilation of the educational package of citizenship education in the field of social relations for elementary school students. *National Studies*, 24(2 (serial 94)), 57-74. [In Persian]
- Daumiller, M., & Dresel, M. (2019). Supporting self-regulated learning with digital media using motivational regulation and metacognitive prompts. *The Journal of Experimental Education*, 87(1), 161-176.
- Diamond, A., & Lee, K. (2011). Interventions shown to aid executive function development in children 4 to 12 years old. *Science*, 333(6045), 959-964.
- Dillard, J. P., & Shen, L. (2005). On the nature of reactance and its role in persuasive health communication. *Communication monographs*, 72(2), 144-168.
- Dosti, S., Asadian, S., & Piri, M. (2019). Analysis of the curriculum of the sixth grade of primary school from the perspective of paying attention to the educational rights of students from the point of view of teachers and students. *Research in Curriculum Planning (Knowledge and Research in Educational Sciences - Curriculum Planning)*, 17(37 (64)), 167-177. [In Persian]
- Fathi Vajargah, K., et al. (1400). *Curriculum identities, a description of the theories of curriculum professors in the contemporary era*. Tehran: Ayezh Publishing House. First edition. [In Persian]
- Ghanamah, R., & Eghbaria-Ghanamah, H. (2021). Impact of COVID-19 pandemic on behavioral and emotional aspects and daily routines of Arab Israeli children. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(6), 2946.
- Ghasemi, K., Etemad Ahri, A., & Makki Al-Agha, B. Z. (2018). Curriculum design with the approach of برای دانش‌آموزان، پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۴(۵۱)، ۳۹-۶۰.
- محمدپور، احمد، محمدی، حمزه و کهنه‌پوشی، مصلح. (۱۳۹۱). جهانی‌شدن و هویت ملی در کتب درسی علوم اجتماعی دوره‌های تحصیلی، دو فصلنامه علمی تخصصی اسلام و علوم اجتماعی. ۴(۷)، ۱۵۸-۱۲۹.
- محمدیان، کوستان، پیری، موسی، و حبیبی کلپیر، رامین. (۱۳۹۵). تعیین نیمرخ‌های دانش‌آموزان بر اساس مؤلفه‌های کمک‌خواهی، ادراکات محیط کلاسی و اهداف پیشرفت اجتماعی، از لحاظ فرسودگی تحصیلی: تحلیل مبتنی بر شخص، روان‌شناسی تربیتی (روان‌شناسی و علوم تربیتی)، ۱۲(۴۰)، ۴۷-۶۷.
- مؤمنی راد، اکبر. (۱۳۹۲). تحلیل محتوای کیفی در آیین پژوهش: ماهیت، مراحل و اعتبار نتایج، فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی ۴(۱۴)، ۲۲۲-۱۸۷.
- وزیری اقدم، زهرا، مکی آل آقا، بدیع‌الزمان و اعتماد اهری، علاءالدین. (۱۳۹۹). طراحی برنامه درسی مبتنی بر توسعه پایدار، توسعه‌ی حرفه‌ای و تربیت شهروندی و اعتبارسنجی آن از دیدگاه متخصصان، پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۴(۴۹)، ۱۱۱-۱۲۴.

References

- Abbas-Hashmi, T., Sharifi, A., & Imani, M. N. (2018). Presenting the multicultural identity development model of primary school students based on the foundation data theory. *Scientific-Research Quarterly on the Development of Jundi Shapur Education*, 11(2), 12-27. [In Persian]
- Aldila, F. T., & Rini, E. F. S. (2023). Teacher's Strategy in Developing Practical Values of the 5th Pancasila Precepts in Thematic Learning in Elementary School. *Journal of Basic Education Research*, 4(1), 31-38. DOI: 10.37251/jber.v4i1.301
- Aliyyah, R. R., Rachmadtullah, R., Samsudin, A., Syaodih, E., Nurtanto, M., & Tambunan, A. R. S. (2020). The perceptions of primary school teachers of online learning during the COVID-19 pandemic period: A case study in Indonesia. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 7(2), 90-109.
- Arefi, M., & Latifian, M. (1390). Investigating the role of empathy and Machiavellian beliefs in the social adequacy and inadequacy of nine to twelve year old students. *Teaching and Learning Studies (Shiraz University Social and Human Sciences)*, 3(1 (2-60)), 61-82. SID. <https://sid.ir/paper/470892/fa> (in Persian)
- Arif, A. M., Nurdin, N., & Elya, E. (2023). Character Education Management at Islamic Grassroot Education: The Integration of Local Social and

- burnout: a person-based analysis. *Educational Psychology (Psychology and Educational Sciences)*, 12(40), 47-67. [In Persian]
- Mohammadpour, A., Mohammadi, H., & Kohane-Poushi, M. (2011). Globalization and national identity in social science textbooks of academic courses. *Two scientific quarterly specialized in Islam and social sciences*, 4(7), 158-129. [In Persian]
- Momeni Rad, A. (2012). Qualitative content analysis in research: nature, stages and validity of results. *Educational Measurement Quarterly* 4(14), 187-222. [In Persian]
- Monopoli, W. J., & Kingston, S. (2012). The relationships among language ability, emotion regulation and social competence in second-grade students. *International Journal of Behavioral Development*, 36(5), 398-405.
- Mouratidou, K., Barkoukis, V., Zahariadis, P., & Arampatzi, A. (2007). Evaluation of students' social ability: Greek version of checklists for aggressive behaviour and social insecurity in elementary education. *Social Psychology of Education*, 10(4), 495-508.
- Murray, C., & Greenberg, M. T. (2006). Examining the importance of social relationships and social contexts in the lives of children with high-incidence disabilities. *The journal of special education*, 39(4), 220-233.
- Mustoip, S., Al Ghozali, M. I., As, U. S., & Sanhaji, S. Y. (2023). Implementation of Character Education through Children's Language Development in Elementary Schools. *IJECA (International Journal of Education and Curriculum Application)*, 6(2), 91-100.
- Nasution, N. N., & Panjaitan, P. A. (2023). THE IMPORTANCE OF PANCASILA AND CITIZENSHIP EDUCATION (PPKN) IN FORMING THE CHARACTER OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS. *International Journal of Students Education*, 2(1), 45-48.
- Nownaisin, P., Koul, R., Chomsuwan, K., Poondej, C., & Lerdpornkulrat, T. (2020). Linking Social Relatedness with Motivational Goals and Bachelor Degree Aspirations of Vocational Students. *European Journal of Educational Research*, 9(4), 1581-1589. <http://dx.doi.org/10.12973/euler.9.4.1581>
- Ohtani, K., & Okada, R. (2018). Relationship between classroom social goal structures, gender, and social outcomes in Japanese elementary school children. *School psychology international*, 39(5), 435-453. <http://dx.doi.org/10.1177/0143034318788120>
- Poursalim, A., Arefi, M., & Fathi Vajargah, K. (2018). The model of perception and attitude of teachers, specialists and university professors towards the curriculum of global citizen training in the elementary course of Iran's educational system. *Teaching Research*, 7(1), 19-41. [In Persian]
- Raccanello, D., Brondino, M., Moè, A., Stupnisky, R., & Lichtenfeld, S. (2019). Enjoyment, boredom, anxiety in elementary schools in two domains: Relations with achievement. *The Journal of Experimental Education*, 87(3), 449-469.
- globalization and preservation of cultural identity and its validation from the point of view of experts. *Research in educational systems*, 13(47), 77-95. [In Persian]
- Golshani, F. (1401). Evaluation of students' social network (Shad) in providing virtual education from the perspective of elementary school teachers in Shazand city. *Shabak*, 8(6 (series 69)), 131-142. [In Persian]
- Golshani, M., Makki Al-Agha, B., & Etemad Ahri, A. (2019). Designing a citizenship education curriculum template for students. *Research in educational systems*, 14(51), 39-60. [In Persian]
- Gottfried, M. A. (2015). Does classmate ability influence students' social skills?. *School Effectiveness and School Improvement*, 26(4), 554-585.
- Idsoe, E. M. C. (2016). The importance of social learning environment factors for affective well-being among students. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 21(2), 155-166.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Taylor, B. (1993). Impact of cooperative and individualistic learning on high-ability students' achievement, self-esteem, and social acceptance. *The Journal of Social Psychology*, 133(6), 839-844. <http://dx.doi.org/10.1080/00224545.1993.9713946>
- Kohzadi, M., Yarahamdi, Y., Ahmadian, H., Jadidi, H. (2019). Prediction of academic responsibility based on the social context of the class with the mediation of satisfaction of basic psychological needs and academic enthusiasm. *Journal of Education and Learning Studies*, 12(1), 29-1. [In Persian]
- Lemay, D. J., & Doleck, T. (2020). Grade prediction of weekly assignments in MOOCs: mining video-viewing behavior. *Education and Information Technologies*, 25(2), 1333-1342.
- Levontin, L., & Bardi, A. (2018). Pro-social goals in achievement situations: Amity goal orientation enhances the positive effects of mastery goal orientation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 44(8), 1258-1269.
- Madjar, N., Cohen, V., & Shoval, G. (2018). Longitudinal analysis of the trajectories of academic and social motivation across the transition from elementary to middle school. *Educational Psychology*, 38(2), 221-247. <http://dx.doi.org/10.1080/01443410.2017.1341623>
- Mammadov, S. (2019). Being gifted in Turkey: Educational and social experiences of high-ability students. *Gifted Education International*, 35(3), 216-236.
- Mensah, F. K., & Kiernan, K. E. (2010). Parents' mental health and children's cognitive and social development. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 45(11), 1023-1035.
- Mohammadi, M., Khesavarz, F., Naseri Jahormi, R., Hasampour, Z., Mirghafari, F., Ebrahimi, S. (2019). Analyzing the experiences of parents of first year elementary school students about the challenges of virtual education with social networks during the outbreak of the Corona virus. *Educational Research Journal*, 7(40), 74-101. [In Persian]
- Mohammadian, K., Piri, M., & Habibi Kaliber, R. (2015). Determining students' profiles based on help-seeking components, classroom environment perceptions and social progress goals in terms of academic

- community involvement. *Education and urban society*, 35(1), 4-26.
- Vaziri Aghdam, Z., Makki Al-Agha, B., & Etemad Ahri, A. (2019). Curriculum design based on sustainable development, professional development and citizenship education and its validation from the perspective of experts. *Research in educational systems*, 14(49), 111-124. [In Persian]
- Wentzel, K. R. (1994). Relations of social goal pursuit to social acceptance, classroom behavior, and perceived social support. *Journal of educational psychology*, 86(2), 173-182.
- Wentzel, K. R., & Wigfield, A. (1998). Academic and social motivational influences on students' academic performance. *Educational Psychology Review*, 10(2), 155-175.
- Zare, R., Takloi, S., & Ghafari, A. (1400). The effectiveness of the package of teaching philosophy to children on the determination and responsibility of elementary school students. *Royesh Psychology Quarterly*, 10(12), 48-37. [In Persian]
- Zare, R., Taklovi, S. and Ghaffari, A. (1401). The effectiveness of educational-educational theater training on responsibility and moral development in elementary school students. *Quarterly Journal of Counseling and Psychotherapy Culture*, 13(50), 224-201. [In Persian]
- Zarei Zawarki, E., Zamani, S. G., & Tahai, Z. (2016). Human rights education before higher education and in elementary school. *International Relations Research*, 1(24), 265-285. [In Persian]
- Zhang, X., Zhu, W., Kang, S., Qiu, L., Lu, Z., & Sun, Y. (2020). Association between physical activity and mood states of children and adolescents in social isolation during the COVID-19 epidemic. *International journal of environmental research and public health*, 17(20), 7666.
- Zhao, R. B., & Chang, Y. C. (2019). Students' family support, peer relationships, and learning motivation and teachers fairness have an influence on the victims of bullying in middle school of Hong Kong. *International Journal of Educational Methodology*, 5(1), 97-107. <https://doi.org/10.12973/ijem.5.1.111>
- Rahimi, M., Arai, M., & Zare, M. (2018). The effectiveness of transformational book therapy on social skills and behavioral problems of students. *Journal of Education and Learning Studies*, 11(1), 162-146. [In Persian]
- Read, J. M., Bridgen, J. R., Cummings, D. A., Ho, A., & Jewell, C. P. (2020). Novel coronavirus 2019-nCoV: early estimation of epidemiological parameters and epidemic predictions. *MedRxiv*.
- Rivera-Pérez, S., Fernandez-Rio, J., & Iglesias Gallego, D. (2021). Effects of an 8-week cooperative learning intervention on physical education students' task and self-approach goals, and emotional intelligence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(1), 61. <https://dx.doi.org/10.3390/ijerph18010061>
- Sadat, S., Vahedi, S., Fathi Azar, I., Badri Gregari, R. (2019). Effectiveness of school-centered positive-oriented education model on psychological and social well-being levels of primary school students. *Journal of Education and Learning Studies*. 12(1), 313-343. (in Persian)
- Saif Naraghi, M., Qabadian, M., Naderi, E., & Shariatmadari, A. (1390). Research community is an effective method in children's social development. *Thinking and Child*, 2(2 (serial 4)), 37-58. [In Persian]
- Sanabria, O. B., Chavez, M. P., & Zermeño, M. G. (2016). Virtual educational model for remote communities in Chocó, Colombia. *International Journal of Education and Development using ICT*, 12(2), 195-205.
- Sarbaz, S., Sotoudeh, A., & Rahimi, M. (2015). Investigating the effect of environmental education on improving the attitude of elementary school students towards animal rights. *Environmental Education and Sustainable Development*, 5(2), 25-33. [In Persian]
- Shams Esfandabad, H., & Rouhani, N. A. (2016). The role of parents' personality traits in the social development of preschool children. *Child Mental Health (Child Psychology)*, 4(4), 93-103. [In Persian]
- Sheldon, S. B., & Epstein, J. L. (2002). Improving student behavior and school discipline with family and